

С. Б. Жданенко, кандидат філософських наук, доцент

ТЕОКРАТИЧНІ ІДЕЇ АВГУСТИНА БЛАЖЕННОГО ТА ЇХ СЕРЕДНЬОВІЧНА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

У статті на прикладі теократичних ідей Августина Блаженного показано, що політична думка в епоху Середньовіччя була тісно пов'язана з теологією. Обґрунтовується, що головним принципом середньовічної політичної думки, що знайшов своє найбільше вираження у XIII ст., є теократизм, перевага вищої цінності – Бога – над ідеями і держави, і особистості, узятих як цінності. Доводиться, що теократичний принцип, по-своєму сформульований і обґрунтований у вченні Августина, поступово затверджувався й у практичному житті разом зі зміцненням церковної організації.

Ключові слова: римська республіка, політичні цінності, влада, насильство, теократична держава.

Постановка проблеми. Незважаючи на бурхливий розвиток сучасної науки, сучасне соціогуманітарне знання з необхідністю потребує звернення до ідейно-теоретичних джерел класичної філософії. Зокрема це стосується соціально-філософських та філософсько-правових проблем. Одне з провідних місць у цьому контексті належить середньовічній філософській думці, зокрема вченню Августина Блаженного.

Аналіз наукових джерел і публікацій свідчить, що незважаючи на дослідницьку базу спадщини Августина, все ще залишається неоднозначність розуміння окремих аспектів його творчості, зокрема ідеї теократичного панування, чому й присвячена дана стаття. Тому **метою й завданням** статті є здійснення соціально-філософського аналізу теократичних поглядів Августина Блаженного.

Виклад основного матеріалу. Августин (354–430) – один із отців західнохристиянської церкви – був професійним філософом. Тому, коли, посилюючи свої позиції, церкві стало необхідно мати соціально-політичну доктрину, це завдання зміг виконати саме він. Відомо, що Августин довгий час був манихеєм, послідовником вчення Мані про боротьбу добра й зла, світла й тьми як споконвічних і рівноправних принципів буття.

Головна мета Августина як теолога й філософа – примирити вчення Біблії з філософською спадщиною платонівської школи. Що стосується політичної філософії – то вона викладена в одній із його головних праць, написаних у пору інтелектуальної зрілості, – «Про град Божий» (413–426). У двадцяти

двох книгах «Граду Божого» є Біблія, є історія Риму, давня філософія, класична література, фізика, хімія, мистецтво – Августин хотів досягнути все й усіх. З точки зору історії філософської думки, головна ідея цієї праці – теократична, а зміст – заміна єдності Римської всесвітньої імперії (державної влади) на єдність всесвітньої католицької (католицький (з грецьк.) – загальний, всеохоплюючий) церкви (духовної влади). Августин формулює теократичну ідею – перевага влади Бога й Церкви над державою, примат духовної влади перед владою світською. Бог – вища цінність.

Цей трактат він писав під враженням від захоплення Риму. Свою працю Августин направив у першу чергу проти язичників, які стверджували, що імперія зруйнувалась через витиснення давнього культу богів новою християнською вірою. Августин справедливо нагадував своїм опонентам, які хвалили давню римську республіку, що задовго до пришествя Христа вона стала самою розпущеною й розбещеною і, таким чином, загинула в першу чергу від зіпсованості натур. Іншою причиною, що погубила республіку, на його думку, були безжалісні громадянські війни, більш тяжкі, аніж війни із зовнішніми ворогами, у яких загинуло багато знатних людей.

У боротьбі з язичниками Августин навіть намагався довести, що римська республіка ніколи не була республікою, тому що там ніколи не було справедливості. «Але істинної справедливості немає ніде, крім тієї республіки, Засновник і Правитель якої – Христос, якщо цю останню завгодно буде називати республікою, тому що не можна заперечувати, що вона – народна справа. Але оскільки в нашому випадку це може здатися незвичайним, то скажемо так: істинна справедливість існує тільки в тому граді, про який Писання говорить: “Славне сповіщається про тебе, град Божий” (Пс. LXXXVI)» [1, с. 89].

Августин указував, що Христос дав численні заповіді на користь найкращих натур і проти розпусти, а язичеські боги не дали народу, що їх шанував, нічого, що могло б запобігти загибелі республіки, але, навпаки, своїм прикладом вони збільшували псування, сприяючи цій загибелі. Він звертався до багато обдарованого природою, але позбавленому істинної релігії римського народу, щоб ця природа очистилася й удосконалилася за допомогою істинного благочестя: пробудися, тому що настав день, пробудися, як це зробили вже кращі із твоїх синів, чия доблесть, страждання й навіть смерть за істинну віру придбали всім дійсну батьківщину.

Дотримуючись Нового Заповіту, Августин вживає поняття «небесна» й «земна» батьківщина; розрізняє їх і використовує тільки «небесну батьківщину» як політичну цінність. До цієї батьківщини закликає Августин і переконує приєднатися до числа її громадян. Його заклик – не неупереджено позначена мета, а думка, що пройшла через біль серця. Тому й мова, за допо-

могою якої ці думки формулюються, не холодна, а гаряча. Августин застерігає: нехай не скаржаться виродженці на нібито дурні часи, адже їм потрібне не спокійне життя, а безпека для їхнього розпусного життя. Августин упевнений, що сам народ ніколи не схвалював розпусти в земній своїй батьківщині; тепер же йому варто потрудитися для небесної батьківщини, щоб царювати в ній істинно й вічно. У небесній батьківщині вже не вогнище Вести, не камінь Капітолія, а єдиний і істинний Бог «не вкаже меж влади, ...але дасть панування без кінця» [1, с. 102].

Хід людської історії, на думку Августина, визначений Божественним провидінням і являє собою боротьбу світлих і темних сил. Божество є лише джерелом добра, зло виникає з вільної волі, яка прагне до самостійності й не визнає Божественних установлень. Відповідно до боротьби світлих і темних сил і всесвітня історія розпадається на два напрями: прихильники Бога на землі, що визнають Його волю, увійшовши в лоно церкви, будують град Божий, а прихильники сатани будують світську, земну державу. Зв'язавши царство диявола з державою, Августин поклав початок численним середньовічним ересям [2, с. 80].

У своєму вченні про два гради Августин виходить із тези про єдність людського роду: Богу було завгодно зробити рід людський від однієї людини, об'єднати всіх не тільки спільністю природи, але й зв'язати у відомому сенсі узами кровного споріднення. І хоча можна спостерігати безліч численних народів, що живуть на землі кожний за особливими правилами й звичаями, відрізняються розмаїтістю мов, зброї, одягу, проте існує всього два роди людського спілкування, які Августин і називає символічно двома градами.

Адам був батьком двох напрямів поколінь, і тих, які прагнуть до земного граду, і тих, хто прагне до граду небесного. Перші учасники Божої держави – Авель, Сіф, Авраам, народ єврейський, а після пришествя Месії – церква. Вони утворюють духовну спільність, яка заснована «на любові до Бога, доведеної до презирства до себе». Іншу частину людства, що тяжіє до царства земного, відрізняє «любов до себе, доведена до презирства до Бога». Каїн, ім'я якого означає «володіння», засновник земного граду, про нього в Писанні написано, що «побудував він місто» (Бут. IV, 17). Цей град має начало земне й кінець земний, і вважає цей тимчасовий світ і його щастя кінцевою для себе метою. Будівельники земної держави, окрім Каїна, – Хам, Немврод (який став на чолі асиро-вавилонської теократії), засновники Римської держави – другого Вавилону, за допомогою якого Богу було завгодно підкорити увесь світ і умиротворити його надовго й усюди, з'єднавши його в суспільство під однією державною владою й законами.

Як християнин, Августин негативно ставився до насильства всякого роду, але розумів його неминучість у цьому світі. Метою земного граду (і, відповідно, держави) є мир, необхідний заради земних справ. Але мир земного граду досягається за допомогою війни, тому що в земних справах миру можна домогтися зазвичай тоді, коли переможе одна з ворогуючих сторін (не варто забувати, що засновником земного граду був братовбивця Каїн). Коли перемагають ті, хто боровся за справедливу справу, наступає бажаний мир. Це – благо й, безсумнівно, дарунок Божий.

Але все-таки ніхто не може сподіватися на настільки велике благо в дійсному житті, як мир і безпека. Жодному народу ніколи не була забезпечена безпека настільки, щоб він не страшився ворожих нападів протягом свого земного життя. Місце миру й безпечного перебування – небесний Єрусалим, і в благочестивому очікуванні такої нагороди варто проводити життя протягом своїх земних важких мандрів.

Августин невпинно, протягом усіх 22 книг, коли вів мову про град Божий, повторював, що «Град Божий» приречений у цьому світі на бездомність і мандрівництво. Тому невірно представляти вчення Августина як вимогу теократичної держави. Більше того, він навіть обґрунтовував тезу про згоду між двома градами таким чином, що, поки небесний град проводить ніби полонене життя, веде свої мандри в областях земного граду, він, не коливаючись, повинен коритися законам земного граду, які управляють і підтримують наше смертне життя.

Разом з тим, зв'язавши земну державу із царством диявола, Августин упав свого роду в дуалізм. Цей дуалізм позначився в його двоїстій, у порівнянні з розвиненою згодом Фомаю Аквінським, теорії держави й влади. «Земна батьківщина», створена синами Каїна, ніяк не є позитивною політичною цінністю. З одного боку, Августин писав: «При відсутності справедливості, держави є не більше як розбійницькі зграї; тому що й самі розбійницькі зграї є не що інше, як держава в мініатюрі. І вони також представляють собою суспільства людей, управляються владою начальників, зв'язані обопільною угодою й ділять видобуток за добровільно встановленим законом. Коли подібна згряга загублених людей зростає до таких розмірів, що захоплює області, засновує осілі житла, опановує містами, підкоряє своєю владою народи, тоді вона відкрито приймає назву держави» [1, с. 165–166]. Для ілюстрації своєї думки Августин приводив відомий історичний приклад: розмова Олександра Великого й пірата. Коли цар запитав, яке пірат має право грабувати на морі, той зухвало відповів: «Таке ж, яке й ти: але оскільки я роблю це на невеликому судні, мене називають розбійником; ти ж маєш у своєму розпорядженні величезний флот, і тому тебе величають імператором» [2, с. 80].

З другого боку, Августин підкреслював, що всі земні царства перебувають під владою Бога. Не можна думати, говорив він, що Бог, єдиний і всемогутній Творець, від Якого всякий образ, усякий вид, усякий порядок; від Якого міра, число й вага; який не залишив і пір'їнки птаха, і квітки трави, і листка дерева без того, щоб не дати їм відомої домірності в їхніх частинах і у своєму роді взаємного миру, – жодним чином не можна подумати, щоб Він судив залишити поза законами й Свого провидіння царства людські і їхні положення, як пануючі, так і підлеглі [1, с. 233–234]. Бог сам роздає земні царства і добрим людям, і злим. І робить Він це згідно з порядком речей і часів – порядком для нас таємним, а Йому цілком відомим. (Так, Бог сприяв поширенню влади римлян, яким була властива любов до свободи і слави, мистецтво царювати, веліти й скоряти народи: сини Риму були більш вправні, аніж усі інші, у правлінні світом, в умінні видавати закони, милувати покірних, скидаючи гордих).

Августин намагався провести розбіжності між управлінням державою з точки зору християнського правителя й звичайних земних владик. З точки зору граду земного, щастя владик полягає в тому, щоб довго управляти, померти своєю смертю, передавши владу синам, скоряти ворожі держави, утихомирювати або зовсім уникати збурювання громадян. Інша справа – завдання й обов'язок християнських імператорів, які належать до царства Божого. Ми називаємо їх щасливими, говорив Августин, якщо вони управляють справедливо, бояться й шанують Бога, вживають свою владу на поширення шанування Бога й на служіння Його величі. Вони баряться з покаранням і охоче милують у надії на виправлення, самі покарання вживають як необхідні заходи для управління й охорони держави, а не як задоволення своєї ненависті до ворогів. До християнських якостей государів Августин відносив скромність у способі життя при великій можливості жити розкішно, бажання панувати скоріше над поганими схильностями, аніж над якими б то не було народами, приношення Богу за гріхи жертви смиренності, покаяння й молитви. Августин упевнений, що якщо мистецтвом управління народами будуть володіти люди, які ведуть у силу істинного благочестя християнське життя, то ніщо не може бути щасливішим для людства, якщо по милості Божій вони одержать владу.

Що ж стосується влади людини над людиною й питань рабства, то всяке начальствування й влада людська скасовуються тільки в небесній батьківщині, де ніхто не буде рабом. Бог хотів, пише Августин, щоб Його розумне творіння – людина – панувала не над людиною, а над твариною. Тому перші праведники були пастирями тварин, а не царями людськими. У Писанні, продовжує свою думку Августин, ми не зустрічаємо раба раніше, аніж праведний Ной покарав цим ім'ям гріх власного сина. Таким чином, людям дається зрозуміти, що стан рабства по праву призначено грішникові. Назва ж рабів

у латинській мові має таке походження: коли переможці залишали в живих тих, кого по праву війни могли вбити, останні робилися рабами, одержуючи свою назву від терміна «збереження» (*servi*). Що ж стосується суті проблеми, то Августин, як мораліст, більше стурбований моральною стороною проблеми рабства, аніж соціальною: краще бути рабом у людини, аніж рабом похоті, тому що сама «похоть панування» над людьми спустошує душу.

Коли загине породжена «синами Каїна» земна держава, то на її місце стане «вічна світова Божа держава». Це небесна батьківщина, заради опису якої, за словами Августина, він і почав свою працю, буде існувати вічно. Там ніхто не народжується, тому що ніхто не вмирає, у ньому істинне й повне щастя і сонце правди сяє одним тільки добрим. Громадянами вічної держави можна стати тільки по благодаті Божій: із засудженого людського роду Бог наповнює свій град відомою визначеною кількістю громадян, виділяючи їх не по заслугах, тому що всі люди без винятку зазнали осуду у своєму зіпсованому корені, а по благодаті [1, с. 701]. Тут ми зустрічаємося з теорією приречення, розвиненою згодом реформатором Кальвіном, і такою, що стала значущою частиною вчення кальвіністського напрямку в протестантизмі, тоді як католицька церква, за оцінкою Б. Рассела, на той час уже мудро відмовилася від неї. В Августина історія має сенс. Сенс історії – у перемозі християнства у всесвітньому масштабі.

Протиставлення Граду Небесного й Граду Земного, усвідомлене й виражене Августином, звістило про початок Середньовіччя.

Політична думка в Середньовіччі була тісно пов'язана з теологією, з вченням церкви. Головний принцип цілком розвиненої середньовічної політичної думки, що знайшов своє найбільше вираження в XIII ст., – теократизм, перевага вищої цінності – Бога – над ідеями і держави, і особистості, узятих як цінності. Теократичний принцип, по-своєму сформульований і обґрунтований уже у вченні Августина, поступово затверджувався й у практичному житті разом зі зміцненням церковної організації.

Як ми пам'ятаємо, в останні століття свого існування влада в язичеському Римі була єдиною й зосередженою в руках Бога-імператора. Коли Західна Римська імперія розпалася, функції Бога й імператора вже були відділені одна від іншої, утворилися дві влади. Разом із заміною влади Бога-імператора на владу духівництва як представника Бога на землі, з одного боку, і імператора, з другого, позначився дуалізм між царством небесним («небесною батьківщиною») і земними царствами, що знайшло відображення у вченні Августина. У міру послаблення центральної влади Риму Західна імперія почали тонути в потоці варварства. Позначився новий дуалізм між латинським і німецьким елементами культури. Влада церкви залишалася латинською, латинська

мова була міжнародною мовою науки, теології, філософії, політичної думки протягом усього класичного Середньовіччя й епохи Ренесансу, майже до середини XVIII ст. Латиною писали свої трактати й вели навчання теологи й класики політичної думки, незалежно від того, де вони народилися, виростили й трудилися. Імперія ж потрапила під владу німецьких нащадків варварських племен.

Через два-три століття після розпаду Римської держави, описаного Августиним, і «великого переселення народів» склалися нові політичні сили – папство й імперія. Завдяки світовому значенню Риму, а також політичному вакууму, залишеному після зникнення імператорського Риму, єпископ Риму, що одержав ім'я «папа» (батько), ще в VI ст. виділився серед інших «князів церкви». Папи, на відміну від патріархів Східної церкви, стиснутих існуванням імператорської влади в рамках централізованої унітарної держави, змогли зайняти керівне положення на Заході. Другою силою ставала нова імперія, заснована франкським королем Карлом Великим. У 800 р. Карл був коронований папою як імператор «Священної Римської імперії», яка до початку IX ст. охоплювала майже всю Західну Європу й частину Апеннінського й Піренейського півостровів.

Спочатку прерогативи імператора й папи здавалися ясними. У листі до папи Льва III Карл Великий визначав їх так: «Наше завдання в тому, щоб повернувшись назовні з Божою допомогою зі зброєю захищати нинішню церкву Христову проти вторгнень язичників і спустошень невірних і, повернувшись всередину, визнавати й зміцнювати католицьку віру. Її завдання: як Моїсей з піднятими до Бога руками підтримувати нашу військову службу, щоб його молитвами християнський народ, ведений Богом і ним оснащений, завжди й скрізь брав би перемогу над ворогами Божого імені» (цит. за: [3, с. 44]). Після смерті свого засновника імперія розпалася, а папа Миколай II (867–885) уже вважав, що імператор повинен обиратися папою. У X ст. «Священна Римська імперія» була відновлена як «Священна Римська імперія німецьких націй» (хоча вперше в політичних документах саме в такий спосіб вона згадується тільки в 1486 р.). Державний устрій Священної Римської імперії був таким: імператор приймав світське панування в дарунок від Бога й, отже, перед ним ніс відповідальність. Князі й феодали одержували владу над провінціями від імператора і несли відповідальність перед ним.

До XI ст. папська влада була ще досить слабкою, а історія папства кінця IX – середини XI ст. – повною вбивств, підкупів, силових захоплень і втрат папського трону. Нецтво пап у той час зводилося у свого роду принцип [4].

У цей період у певному сенсі в середньовічній державі Священної Римської імперії втілювалася теологічно зрозуміла августиніанська модель держави [4,

с. 43–44]. Йдеться про християнську державу, що у чинність, як ми пам'ятаємо, гріховної природи, з необхідністю повинна бути одночасно й державою світською. Неминучі недоречності світських і християнських елементів такого роду держави призводили до труднощів, які виражалися, зокрема, у постійній боротьбі між імператором і папою, яка відбувалася зі змінним успіхом.

У XI ст. посилюється вплив церкви й одночасно розвертається широкомасштабна боротьба імперії й папства. Після поділу церков у 1054 р. на католицьку й православну лідерство папства не ставиться під сумнів західною церквою. Із середини XI ст. при реформах папи Григорія VII у долях папства відбувся дивний поворот: на престолі виявилися високоосвічені люди, стурбовані долею церкви. На тлі папських успіхів справи в імператорів йшли не завжди успішно, і вже з X ст. почався процес «роздроблення поняття імперії». В XII ст. разом із початком формування національних держав французькі, англійські й іспанські правознавці вже почнуть заперечувати, що їхні світські владика – королі – підвладні імператорові або законам імперії. Зростання політичного впливу папства особливо наочно виявилось в організації хрестових походів на схід (XI–XIII ст.). Протягом цього часу католицька церква була в zenіті своєї могутності й найбільш близькою до того, щоб завоювати верховенство над світською владою.

В особі Григорія VII папство висунуло претензію не тільки на незалежність від влади імператорів, але й на панування над ними. Якщо протягом п'ятисот років папи були підданими імператора, і жоден папа не сховався на престол без волі імператора, то при Григорієві VII положення змінилося. У результаті своєї політики Григорій VII домогся, що його спадкоємці не тільки звільнилися з-під влади імператора, але й підкорили його собі. У своїй діяльності папа керувався вченням святого Августина про град Божий, який по своїй сутності стоїть набагато вище граду земного. Для визначення співвідношення між духовною й світською владою використовувалося їхнє порівняння із Сонцем і Місяцем, відоме за назвою теорії двох світил.

Римські імператори ототожнювали себе із Сонцем, і деякі середньовічні імператори намагалися відродити це порівняння. Але з часів Григорія VII такі спроби рішуче припинилися. Із Книги Буття церковні авторитети запозичили образ двох світил: «І сказав Бог: так будуть світила на тверді небесній... І створив Бог два світила великих: світило більше, для управління вдень, і світило менше, для управління вночі». Для церкви більшим світилом – Сонцем – був папа, світилом меншим – Місяцем – імператор або король. Місяць, що символізував державну владу, не має власного світла, а лише віддзеркалює сонячне світло. Ці значущі символи, навколо яких кристалізувався конфлікт, служили, як це й властиво Середньовіччю, одночасно і теорією, і образом.

Широке поширення в період Середньовіччя одержав ще один образ, відомий як теорія двох мечів. Меч символізував владу. Теорія двох мечів відома в різних інтерпретаціях залежно від того, чия сторона в суперечці духовної й світської влади брала гору. В інтерпретації церкви Христос віддає духовному (церковному) владі два мечі як символи духовної й світської влади. І вже сам духовний владика, у свою чергу, вручає один меч світському государеві й тому має першість над ним.

У XII–XIII ст. у Західній Європі почався ще один досить важливий процес, що має продовження й у наші дні. Він пов'язаний із відродженням ідеї права. Важливим моментом цього процесу стало те, що в 1137 р. були знайдені Дигести Юстиніана, і римське право ніби воскресло до нового життя (на той час уже були відомі Кодекс Юстиніана й Новели). Європейське суспільство стало усвідомлювати, що в земній батьківщині такі політичні цінності, як мир і безпека, може забезпечити тільки право. Ідеал християнського суспільства, заснованого на милосерді, був відкинутий, так само як і ідея створення на землі граду Божого [5, с. 33]. Був покладений початок мистецтву діловодства й законодавства, з'явилися стряпчі і юристи.

Як **висновок** зазначимо, що сама церква заснувала своє канонічне право на римському праві. Ідея права активно використовувалася як релігійною, так і світською політичною думкою. За словами Б. Рассела, «протягом середніх віків у сфері думки панувала пристрасть до законності й найбільш сувора теорія політичної влади. В остаточному підсумку, усяка влада виходить від Бога» [6, с. 13]. Створенням такої теорії церква зобов'язана ідейному послідовнику Августина Фомі Аквінському.

ЛІТЕРАТУРА

1. Августин Аврелий. Творения / Блаженный Августин ; сост. и подгот. к печати С. И. Еремеева. – СПб. : Алетейя ; Киев : УЦИММ-пресс. – Т. 3, Кн. 1–13: О граде Божием. – 1998. – 595 с.
2. Зотова Л. В. Политические ценности Средневековья: о соотношении небесного и земного отечества у Августина и Аквината / Л. В. Зотова // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. Сер.: Политология. – 2004. – № 1 (5). – С. 79–88.
3. Хюбнер К. Нация: от забвения к возрождению / Курт Хюбнер. – М. : Канон+ : Реабилитация, 2001. – 399 с.
4. Дзьобань О. П. Ідея теократичного панування у вченні Августина Блаженного та її практичне втілення у середні віки / О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко // Наук. зап. Харк. ун-ту Повітр. Сил. Соц. філософія, психологія. – Х. : ХУПС, 2007. – Вип. 3 (29). – С. 30–38.

5. Давид Р. Основные правовые системы современности / Рене Давид, Камилла Жоффре-Спинози ; пер. с фр. В. А. Туманова. – М. : Междунар. отношения, 1999. – 398 с.
6. Рассел Б. История западной философии / Бертран Рассел. – New York : Chalidze, 1981. – 855 с.

ТЕОКРАТИЧЕСКИЕ ИДЕИ АВГУСТИНА БЛАЖЕННОГО И ИХ СРЕДНЕВЕКОВАЯ ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ

Жданенко С. Б.

В статье на примере теократических идей Августина Блаженного показано, что политическая мысль в эпоху Средневековья была тесно связана с теологией. Обосновывается, что главным принципом средневековой политической мысли, нашедшим свое наибольшее выражение в XIII в., является теократизм, преимущество высшей ценности – Бога – над идеями и государства, и личности, взятых как ценности. Доказывается, что теократический принцип, по-своему сформулированный и обоснованный в учении Августина, постепенно утверждался и в практической жизни вместе с укреплением церковной организации.

Ключевые слова: римская республика, политические ценности, власть, насилие, теократическое государство.

BLESSED AUGUSTINE'S THEOCRATIC IDEAS AND THEIR MEDIEVAL IMPLEMENTATIONS

Zhdanenko S. B.

In the article it is illustrated by theocratic ideas of St. Augustine that the political thought in the Middle Ages was closely connected with theology. According to Augustine the course of human history is determined by Divine Providence and is a struggle between Good and Evil. Deity is just a source of goodness, the evil emerges of free will of a human. In accordance with the struggle between Good and Evil the World History is divided into two directions: God's believers build the City of God, Satan's followers build secular terrestrial State. In his teachings of two Cities Augustine comes out of the theory of the unity of the human being. He explains that the main principle of the political thought of the Middle Ages which has been reflected in the XIII century is theocracy, superiority of supreme value – God – over the ideas of government and identity embraced as values. Augustine emphasized that all kingdoms on Earth are under the authority of God. Augustine tried to distinguish between the running of the country from the point of view of Christian governor and usual terrestrial lords. In terms of the City of God the happiness of the lords consists in that they rule for a long while, die a natural death transferring power to sons,

to conquer the enemy countries, to placate or avoid rebellions. Another matter is mission and responsibilities of the Christian emperors which belong to the Kingdom of God. Augustine said we call them happy if they rule fair, fear and worship God, use the power to widespread respect for God and serving His Majesty.

It is noted that Augustine attributed to the Christian rulers such qualities as modesty in the manner, a desire to rule over bad inclinations rather than the heathen, offering sacrifices of humility for the sins to God, repentance and prayer. Augustine sure that those people who are truly pious and lead a Christian life, should master the art of managing nations. If by the grace of God they get power, it would be the best for mankind.

It is proved, that the theocratic principle, that was, in its own way, formulated and justified in the teachings of Augustine, was being gradually approved in practical life, along with the strengthening of the church. Was analyzed the condition of papal power in the Middle Ages. During this period in a sense in the medieval Holy Roman Empire embodied theologically understandable state model of Augustine. This is a Christian nation that is at the same time a secular state. Inevitable inconsistencies of secular and Christian elements of this kind of state led to difficulties, namely, to the constant struggle between the Emperor and the Pope, that took place with varying success. Widespread in the Middle Ages got another image, that is known as the theory of two swords. The sword symbolized power. The theory of two swords is known in different interpretations. In the interpretation of the church, Christ gives to spiritual (church) leader two swords as symbols of spiritual and secular power. And the spiritual lord himself, gives one of the swords to the secular ruler and therefore has superiority over him.

Key words: *Roman Republic, political values, power, violence, theocratic state.*

